

ФУНКЦІЇ МАЙБУТНЬОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Метою статті є визначити та схарактеризувати функції майбутнього конкурентоспроможного фахівця, без яких неможлива розробка моделі професійної підготовки фахівця муніципальної економіки. Вивчено педагогічний досвід з проблеми знань, умінь, навичок економіста (І. Зинов'єв); здійснено аналіз освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальностями галузі знань 0305 – Економіка та підприємництво. Детально досліджено вимоги до знань, вмінь та навичок, що висуваються до фахівця муніципальної економіки в програмах нормативних дисциплін «2.3.2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю», «2.4.3. Конкурентоспроможність підприємства». Проведена робота дозволила виокремити та схарактеризувати функції майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки, як-от: аналітико-прогнозувальна, ідентифікувальна, формувальна, управлінська, оцінювальна. Дійшли переконання, що в схарактеризованих функціях майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки знайшли своє відображення результати навчання, що свідчить про відповідність наробок дослідження новій методології та новій парадигмі навчання, адже, ключовими поняттями в Європейському освітньому просторі є результати навчання та компетентності.

Ключові слова: майбутній конкурентоспроможний фахівець, муніципальна економіка; модель конкурентоспроможного фахівця, функції; знання, вміння, навички; результати навчання.

Abstract. The aim of the article is to define and characterize the functions of the future competitive professional, which represent a core component for the professional training of in the field of municipal economy. Pedagogical experience on the problem of knowledge, skills, and competences of the economist has been studied (I. Zinov'yev); the analysis of educational and professional program of the Master's degree professional training has been done (Economy and enterprise). The demands to the knowledge, skills and competences of the future municipal economy professional that are described in the curricula of the normative disciplines have been thoroughly studied. On the ground of the work done we have defined and characterized the following functions of the future competitive professional of the municipal economy: analytical and forecasting, identifying, forming, administrative and evaluative. In the article, a conclusion has been made that the functions of the future competitive professional of the municipal economy identified and characterized as the result of the research reflect the learning outcomes. This proves the fact that the findings correspond to the new methodology and new paradigm of education, as the key concepts of the European educational system are learning outcomes and competences.

Key words: future competitive professional; municipal economy; model of the competitive professional; functions; knowledge, skills, habits, learning outcomes.

Постановка проблеми. Ефективна професійна підготовка майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки має орієнтуватися на модель майбутнього конкурентоспроможного фахівця як на свій кінцевий результат. Разом з тим, розробка такої моделі є неможливою без виявлення його функцій, адже за визначенням, «модель фахівця» – це «опис упорядкованої сукупності професійних цілей, функцій і якостей фахівців, що необхідні і достатні для ефективної його діяльності відповідно до потреб окресленої виробничої сфери» [2].

Аналіз попередніх досліджень. При виокремленні функцій майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки ми виходили з декількох факторів. В нагоді став підхід І. Зинов'єва [1] до формування професійної моделі економіста-випускника ВНЗ. Згідно з цим підходом:

– Економіст має знати: основи та принципи функціонування ринкової економіки; фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на діяльність підприємства; стан та тенденції розвитку ринку продукції; основи підприємницької діяльності; менеджмент, маркетинг та основи господарського права; управлінський, фінансовий і податковий обіг; методичні підходи до планування й прогнозування діяльності підприємства; поточні потреби в ресурсному забезпеченні виробництва продукції, організаційні форми діяльності різноманітних формувань, їхній передовий досвід.

– Економіст має вміти: виявляти тенденції й закономірності зміни показників, що характеризують економічну ефективність виробництва; розробляти й здійснювати заходи, що сприяють переходу на більш

прогресивні форми економічної роботи; розробляти бізнес-план і забезпечувати його виконання; аналізувати фінансову діяльність підприємства; вступати в ділові стосунки з суб'єктами підприємницької діяльності; консультувати працівників підприємства з економічних питань, що їх цікавлять; обґрунтовувати варіанти управлінських рішень, що ними висуваються; проводити соціологічні дослідження; оцінювати й аналізувати результати діяльності працівників; зберігати комерційну таємницю.

— Економіст має володіти: навичками управлінського спілкування, навичками користування комп'ютером і сучасними засобами зв'язку; методикою аудиторської діяльності; навичками правового забезпечення рекомендованих засобів; навичками складання контрактів, договорів та іншої документації; навичками мотивації ефективної діяльності працівників.

Автор зазначає, що для економіста важливим є вміння логічно розмірковувати, розподіляти проблему на складові, оцінювати їх та робити загальний висновок. Важливим є вміння прогнозувати й бачити перспективу, аргументувати, бути конкурентоспроможним, правильно оцінювати стан справ тощо.

Вчений доходить переконання, що в цілому модель економіста підприємства містить такі компоненти:

- професіограму як опис психологічних норм і вимог до діяльності й особистості фахівця;
- професійно-посадові вимоги (ППВ), опис конкретного змісту діяльності фахівця, який визначає, що і як він має робити при вирішенні професійних завдань в умовах конкретної посади. ППВ містять перелік мінімуму професійних знань, що ними має володіти фахівець для забезпечення необхідного рівня професійної діяльності;
- кваліфікаційний профіль об'єднання необхідних видів професійної діяльності й рівня їх кваліфікації.

Метою статті є визначення та опис функцій майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки на підставі аналізу педагогічного досвіду з проблеми та галузевих стандартів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. З метою деталізації функцій майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки здійснено аналіз освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальностями галузі знань 0305 – Економіка та підприємництво [3]. Особливу увагу приділено аналізу нормативних дисциплін «2.3.2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю», «2.4.3. Конкурентоспроможність підприємства», адже вони містять вимоги до знань, умінь та навичок майбутнього конкурентоспроможного фахівця-економіста.

Так, акцентуємо увагу на тому, що метою першої дисципліни (Управління міжнародною конкурентоспроможністю) є *формування у студентів розуміння умов, факторів та механізмів досягнення високих конкурентних позицій суб'єктів міжнародних економічних відносин на світовому ринку, набуття вмінь прийняття ефективних управлінських рішень* (виділено нами О.Ільєнко). Зазначимо, що при визначенні поняття «конкурентоспроможність фахівця» ми виходили з того, що в її основі лежать три групи якостей, важливе місце серед яких належить саме лідерським якостям, якостям приймати ефективні управлінські рішення. Завданням курсу є вивчення природи і закономірностей розвитку конкуренції у світогосподарському просторі; системної сутності міжнародної конкурентоспроможності підприємств, галузей, регіонів та національних економік в умовах економічної глобалізації, показників та факторів її формування; міжнародних стратегій конкурентної поведінки та оцінювання їхньої ефективності. Предметом дисципліни виступають відносини між суб'єктами міжнародного бізнесу з приводу формування та реалізації їхніх конкурентних переваг в умовах глобалізації.

Щодо дисципліни «Конкурентоспроможність підприємства», то в програмі зазначається, що її метою є *формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок щодо управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах господарювання* (виділено нами О. Ільєнко). Вважаємо за доцільне зазначити, що в ситуації економічної нестабільності, коли має місце спад виробництва, актуальності набуває проблема конкурентоспроможності підприємств, виробництв тощо, що, у свою чергу, пряму залежить від конкурентоспроможності фахівців. Завдання курсу полягає у вивченні теорії, вітчизняного і світового досвіду оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємств. Предметом дисципліни виступають сучасні концепції, методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства та управління нею.

Звертаємо увагу, що формування навичок оцінювання конкурентної поведінки підприємства є одним із завдань не тільки вищезазначених дисциплін, але й курсу «2.1.3. Мікроекономічний аналіз». Проблема підвищення конкурентоспроможності підприємства, що її має вирішити сучасний фахівець, розглядається й в програмі дисципліни «2.5.1. Фінансовий менеджмент».

На підставі аналізу педагогічного досвіду І. Зинов'єва [1], а також спираючись на вимоги до знань, умінь та навичок, що висуваються до фахівця муніципальної економіки в освітньо-професійній програмі підготовки магістра за спеціальностями галузі знань 0305 – Економіка та підприємництво [3], у дослідженні нами визначено

та схарактеризовано основні функції майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки, як-от:

– *аналітико-прогнозувальна* – що забезпечується здатністю аналізувати конкурентоспроможність підприємств галузі муніципальної економіки; аналізувати і прогнозувати характер та глибину конкурентної взаємодії суб'єктів муніципальної економіки; аналізувати умови розвитку економічної діяльності в секторально-галузевому і регіонально-країновому розрізі; аналізувати і застосовувати інструменти і механізми конкурентної політики на різних фазах конкурентної взаємодії суб'єктів муніципальної економіки тощо;

– *ідентифікувальна* – яка передбачає здатність фахівця виявляти тенденції й закономірності зміни показників, що характеризують економічну ефективність суб'єктів муніципальної економіки; ідентифікувати фактори і механізми формування конкурентоспроможності суб'єктів муніципальної економіки; ідентифікувати галузеві та секторальні імперативи формування конкурентних переваг суб'єктів муніципальної економіки; виявляти ключові проблеми забезпечення міжнародної конкурентоспроможності суб'єктів муніципальної економіки та способи їх розв'язання; ідентифікувати всі види конкурентних переваг, якими володіє підприємство, визначати ті, що мають бути досягнутими в майбутньому для поліпшення його конкурентоспроможності; визначати масштаби конкурентного середовища підприємства галузі муніципальної економіки тощо;

– *формувальна* – яка забезпечується здатністю використовувати чинники конкурентоспроможності для створення конкурентних переваг підприємств галузі муніципальної економіки; обґрунтовувати організаційно-технічні рішення щодо підвищення якості діяльності підприємств галузі муніципальної економіки; розробляти й здійснювати заходи, що сприяють переходу на більш прогресивні форми їхньої економічної роботи тощо;

– *управлінська* – що передбачає здатність фахівця розробляти й упроваджувати системи управління конкурентоспроможністю підприємств галузі муніципальної економіки; економічно обґрунтовувати та конкретизувати функції управління конкурентоспроможністю підприємств галузі муніципальної економіки; володіти навичками управлінського спілкування тощо;

– *оцінювальна* – яка забезпечується спроможністю оцінювати конкурентоспроможність підприємств галузі муніципальної економіки; виконувати розрахунки, пов'язані з оцінюванням рівня конкуренції в галузі; оцінювати розстановку сил на ринку; застосовувати моделі та методики оцінювання конкурентоспроможності підприємств галузі муніципальної економіки; оцінювати й аналізувати результати діяльності працівників галузі муніципальної економіки тощо.

Висновки. Узагальнюючи, наведемо сформульовані нами прогнозовані результати навчання, в яких знайшли своє відображення схарактеризовані вище функції майбутнього конкурентоспроможного фахівця муніципальної економіки. Серед них:

Майбутній конкурентоспроможний фахівець муніципальної економіки має знати: основи та принципи функціонування ринкової економіки; фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на діяльність підприємства муніципальної економіки; стан та тенденції розвитку ринку продукції; основи підприємницької діяльності; менеджмент, маркетинг та основи господарського права; управлінський, фінансовий й податковий обіг; методичні підходи до планування й прогнозування діяльності підприємства муніципальної економіки тощо;

Майбутній конкурентоспроможний фахівець муніципальної економіки має вміти: виявляти тенденції й закономірності зміни показників, що характеризують економічну ефективність діяльності підприємства муніципальної економіки; розробляти й здійснювати заходи, що сприяють переходу на більш прогресивні форми економічної роботи; розробляти бізнес-план і забезпечувати його виконання; аналізувати фінансову діяльність підприємства муніципальної економіки; вступати в ділові стосунки з суб'єктами підприємницької діяльності; консультувати працівників підприємства муніципальної економіки щодо питань, які їх цікавлять; обґрунтовувати варіанти управлінських рішень, що ними висуваються; проводити соціологічні дослідження; оцінювати й аналізувати результати діяльності працівників галузі муніципальної економіки; зберігати комерційну таємницю тощо.

Майбутній фахівець муніципальної економіки має володіти: навичками управлінського спілкування, навичками користування комп'ютером і сучасними засобами зв'язку; методикою аудиторської діяльності; навичками правового забезпечення рекомендованих засобів; навичками складання контрактів, договорів та іншої документації; навичками мотивації ефективної діяльності працівників галузі муніципальної економіки тощо.

Список використаних джерел:

1. Зінов'єв І.Ф. Конкурентоспроможність економічних кадрів [монографія] / І.Ф. Зінов'єв, О.І. Трохимець. – Сімферополь: ПП Підприємство «Фенікс», 2008. – 134 с.

2. Левочко М. Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація: [монографія] / М. Т. Левочко; Держ. акад. статистики, обліку і аудиту. – К. : ДП «Інформ. аналіт. агенство», 2009. – 495 с.

3. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальностями галузі знань 0305 – Економіка та підприємництво /наук. ред. Данюк В.М. – К. : Міністерство освіти і науки України, 2013. – 57 с.

УДК 37.091.321:378.4

В.В. Ільчук, м. Вінниця, Україна / V.V. Ilchuk, Vinnitsa, Ukraine
torisahackaa@gmail.com

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У АГРАРНИХ ВНЗ

Анотація. У статті розглядається питання підготовки кваліфікованих викладачів спеціальних дисциплін в університетах аграрного профілю. Автором визначено специфіку професійної діяльності викладача. Звертається увага на те, що для професійного становлення викладача потрібні не лише висока професійна кваліфікація та компетентність, але й ряд певних якостей. Також зазначено пріоритетні професійні вміння викладачів спеціальних дисциплін. Запропоновані напрямки майбутніх досліджень та способи вирішення проблем.

Ключові слова: викладач спеціальних дисциплін, технічне знання, професійна компетентність, професійні вміння.

Summary. In the article some peculiarities of professional activity of teachers of special disciplines in agrarian universities are presented. The author specifies the peculiarities of the teacher's professional activities. Attention is drawn to the fact that professional development of a teacher requires not only high professional qualifications and competence, but also a number of certain qualities. The priority professional skills of teachers of special disciplines are also noted. In this article directions of future exploration in this field and ways of solving problems are shown.

Key words: teacher of special discipline, technical knowledge, professional competence, professional skills.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки та запровадження інформаційних технологій значною мірою змінюють діяльність спеціаліста в аграрному секторі виробництва. Соціальні та економічні зміни висувають нові вимоги до підготовки кадрів аграрного профілю та головним чином впливають на професійну діяльність викладачів спеціальних дисциплін аграрних університетів. У наш час викладач спеціальних дисциплін повинен бути добре обізнаним не лише з дисципліною, що викладається, але й бути зорієнтованим на формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста. Усе це потребує глибоких фахових знань, розвинутого просторового та технічного мислення, обізнаності у переходовій техніці та технологіях аграрного виробництва, оволодіння інноваційними методиками викладання, а також належного рівня педагогічної майстерності. Однак викладачами спеціальних дисциплін аграрних університетів переважно стають випускники цих університетів, які не мають достатньої психолого-педагогічної підготовки, – це зумовлено орієнтацією аграрних університетів.

Водночас оновлення та вдосконалення системи освіти у вищих навчальних закладах, зокрема університетах аграрного сектору в Україні стимулює пошук та розробку нових методів підготовки майбутніх педагогічних кадрів та вдосконалення підходів до їх професійного становлення. Майбутнє держави залежить від якості освіти, зокрема того, на скільки кваліфікованими будуть майбутні робочі кадри. Це головним чином залежить від того, наскільки майстерно будуть працювати викладачі у ВНЗ.

Аналіз попередніх досліджень. Слід відзначити те, що аспекти фахової підготовки в системі педагогічної роботи розглядається достатньо широко. Це наукові праці В.О.Вихруща, А. М. Коломійця, Н. В. Ковтух, С. А. Літвиненка, О. М. Пехоти, Г. Н. Ничкало тощо. Крім того, проблеми аграрної освіти розглядали такі науковці, як Р. Балан, Л. Барановська, А. Дьомін, П. Лузан, Д. Іщенко, О. Гоменюк, П. Олійник, О. Заболотний тощо.

Розв'язання важливих питань професійної підготовки майбутніх спеціалістів розкриті в працях Т.В.Васильєвої, В.С.Гапоненка, А.І.Дьоміна, Г.Є.Левченка, П.Г.Лузана, Н.Г.Ничкало, В.А.Семиченко,